

ORIGINAL

Registered at the EFTA Court under No. E-3/24-2
15th day of March 2024
Nr. 27 Lagt fram í Héraðsdómi
Reykjavíkur 1912 2024

EFTA-Dómstóllinn

19. febrúar 2024

1, rue du Fort Thüngen

L-1499 Luxembourg

Beiðni dómara í máli Héraðsdóms Reykjavíkur nr. E-5586/2022 um ráðgefandi álit frá EFTA-dómstólnum samkvæmt 34. gr. Samnings á milli EFTA-ríkjanna um stofnun Eftirlitsstofnunar og dómstóls, sbr. lög nr. 21/1994.

Umræddar spurningar varða tilskipun ráðsins nr. 98/59/EB frá 20. júlí 1998 um samræmingu á lögum aðildarríkjanna um hópuppsagnir, er tekin var upp í viðauka XVIII við EES-samninginn með ákvörðun sameiginlegu EES-nefndarinnar nr. 41/1999 frá 26. mars 1999 og birt í EES-viðbæti í íslenskri útgáfu.

Á dómþingi í dag í umræddu máli E-5586/2022 sem rekið er fyrir Héraðsdómi Reykjavíkur var kveðinn upp úrskurður þess efnis að óska beri eftir ráðgefandi áliti frá EFTA-dómstólnum um hér neðangreint:

- 1) Geta starfandi stjórnarmenn hjá lögaðila, sem starfar í þágu almannahagsmuna, fallið undir hugtakið „launþegi“ í skilningi tilskipunar ráðsins nr. 98/59/EB, þegar kemur að því að ákvarða fjölda launþega sem teljast vera í starfi hjá slíkum lögaðila, til að reikna út lágmark það fyrir hópuppsagnir (10% eða 30 launþegar), sem kemur fram í lið (i)(a) 1. mgr. 1. gr. í tilskipuninni?
- 2) Felur 6. gr. tilskipunar nr. 98/59/EB, um það að aðildarríkin skuli tryggja að fulltrúar launþega og/eða launþegar sjálfir geti nýtt sér stjórnisýslu- og/eða réttarfarsreglur til að skyldum samkvæmt þessari tilskipun verði fullnægt, í sér aðrar eða frekari kröfur en þær að aðildarríki mæli almennt fyrir um skaðabótaskyldu vegna brota á þeim reglum er tilskipunin felur í sér?

Aðilar, dómkröfur, málavextir og helstu málsástæður sem þýðingu hafa

Það dómsmál sem hér um ræðir var höfðað með stefnu 23. nóvember 2022 og var þingfest í Héraðsdómi Reykjavíkur 1. desember sama ár. Stefnandi er Margrét Rósa Kristjánsdóttir, [XXX], en stefndi er íslenska ríkið, vegna Sjúkratrygginga Íslands (SÍ), [XXX].

Í málinu gerir stefnandi dómkröfu um skaðabætur að fjárhæð 2.546.500 krónur, ásamt með dráttarvöxtum, eins og nánar greinir í stefnu málsins, auk þess að gera dómkröfu um miskabætur að fjárhæð 2.000.000 króna, ásamt með þar nánar tilgreindum vöxtum og dráttarvöxtum. Þá gerir stefnandi kröfu um málskostnað á hendur stefnda. Stefndi krefst aðallega sýknu, auk málskostnaðar af stefnanda, en til vara lækkunar á dómkröfum stefnanda og að málskostnaður milli aðila falli niður.

Mál þetta er tilkomið af því að stefnanda, sem er lyfjafræðingur og hafði starfað sem deildarstjóri hjá SÍ, var 29. september 2020 sagt upp störfum hjá SÍ ásamt með 13 öðrum stjórnendum hjá SÍ, í

boðuðum kerfisbreytingum hjá stofnuninni. Skömmu eftir uppsögn gerði stefnandi nýjan ráðningarsamning við SÍ er tók gildi 1. febrúar 2021, að afloknum uppsagnarfresti, og fól hið nýja starf stefnanda í sér launalækkun frá fyrri ráðningarkjörum hennar hjá SÍ. Stefnandi fór í launalaust leyfi þaðan 1. ágúst 2022 og hefur svo látið af störfum þar. Þrír samstarfsmenn sem einnig var sagt upp á sömu forsendum og stefnanda hjá SÍ beindu kvörtun til Umboðsmanns Alþingis þar sem m.a. var kvartað yfir því að í aðdraganda uppsagnarferlisins hefði SÍ ekki farið eftir málsmeðferðarreglum laga nr. 63/2000 um hópuppsagnir, hvað varðaði m.a. upplýsingarétt starfsmanna, samráðsskyldu og tilkynningaskyldu. Í álitum umboðsmanns í máli nr. 11320/2021 var m.a. komist að þeirri niðurstöðu að umrædd uppsögn tédra 14 starfsmanna hjá SÍ hefði talist vera hópuppsögn í skilningi laga nr. 63/2000 og því hefði borið að fylgja áskilnaði þeirra laga um framkvæmdina sem ekki hafi verið gert og var því beint til SÍ að rétta bæri hlut þeirra starfsmanna er hér um ræddi en að það væri á verksviði dómstóla að meta réttaráhrif. Í kjölfarið hefur þá stefnandi leitast eftir skaðabótum úr hendi stefnda, sem nemur þeim mismun á launum er hún hafði í sínu fyrra starfi hjá SÍ og því sem hún fór í hjá SÍ eftir uppsögnina, auk miskabóta. Stefndi hefur hafnað kröfum stefnanda og þá m.a. vísað til þess að lög um hópuppsagnir nr. 63/2000, hafi verið sett til innleiðingar á téðri tilskipun nr. 98/59/EB sem gildi ekki um starfsmenn hjá ríkinu. Þá hafi stefndi í ferlinu fylgt leiðbeiningum frá Vinnumálastofnun og telji ekki sýnt fram á bótaskyldt tjón.

Varðandi þær málsástæður málsaðila sem helst þykja hafa hér þýðingu í sambandi við beiðni um ráðgefandi álit, þá byggir stefnandi kröfur sínar á lögum nr. 63/2000 um hópuppsagnir, sem hún telur eiga hér við. Er m.a. af hálfu stefnanda vísað til þess að hún sé starfsmaður og stefndi atvinnurekandi í skilningi laganna og að öðru leyti eigi gildissvið laganna við um hér umrædda uppsögn hennar hjá SÍ. Eigi lögin við óháð því að tilskipun nr. 98/59/EB virðist þó sem slík undanskilja opinbera starfsmenn.

Þá telur stefnandi að stefndi SÍ hafi við umrædda uppsögn farið á svig við áskilnað b-liðar 1. mgr. 1. gr. laga nr. 63/2000, sem mælir fyrir um að sé þannig í einu sagt upp meira en 10% starfsmanna á vinnustað með 100-300 manns í vinnu þá eigi áskilnaður laga nr. 63/2000 við. En fyrir liggja að framangreint ákvæði íslenskra laga byggja á (a)(i) lið 1. mgr. 1. gr. í tilskipun nr. 98/59/EB. Stefndi hafi farið á svig við lögin með vísan til þess að 5 launaðir stjórnarmenn í SÍ, skipaðir af ráðherra, hafi verið taldir með sem „starfsmenn“ í þessum skilningi og heildartala starfsmanna þá orðið 143 í stað 139, eins og segir, en þeir sem sagt var upp voru alls 14 talsins. Hafi umboðsmaður Alþingis í téðu álitum sínum nr. 11320/2021 fallist á þann skilning stefnanda að umræddir stjórnarmenn í SÍ gætu hér ekki fallið undir hugtakið starfsmaður en „launþegi“ hefði sjálfstæða og samræmda merkingu í tilskipun nr. 98/59/EB.

Loks leggur stefnandi áherslu á það í tengslum við bótakröfur sínar, sbr. 11. gr. laga nr. 63/2000, sem mælir fyrir um að atvinnurekandi sem af ásettu ráði eða gáleysi brýtur gegn lögum þessum sé skaðabótaskyldur samkvæmt almennum reglum, að 6. gr. tilskipunar nr. 98/59/EB vísi til þess að aðildarríkin skuli tryggja að fulltrúar launþega og/eða launþegar sjálfir geti nýtt sér stjórnarsýslu- og/eða réttarfarsreglur til að skyldum samkvæmt þessari tilskipun verði fullnægt. Vísar stefnandi þá til þess að ákvæði tilskipunarinnar virðist gefa til kynna að bætur verði a.m.k. að vera nægar til að tryggja fylgispekt við regluverkið. Reglur virðist ólíkar eftir ríkjum og ekki hafi reynt á íslensku bótaregluna, en í álitum Eftirlitsstofnunar EFTA (ESA) í máli nr. 84844 frá 15. desember 2021 hafi verið ályktað að sú regla fullnægi þó áskilnaði 6. gr. tilskipunarinnar enda feli hún í sér virkt bótaúrræði. Miði skaðabótakrafa stefnanda við þann mun sem hafi verið á þeim launum sem hún hafi haft fyrir uppsögn og svo eftir hana eftir að hún var endurráðin og þá allt fram til þess tíma að hún fer svo í launalaust leyfi. Virðist stefnandi þá t.d. telja að lægri bætur að álitum feli ekki í sér þá réttingu er áskilja beri hér að lágmarki.

Af hálfu stefnda er vísað til þess að þótt óljóst megi telja hvort að lög nr. 63/2000 um hópuppsagnir taki til launþega hjá opinberum aðilum eða ekki, sbr. tilvísun þar til atvinnurekenda og fyrirtækja, þá sé þó ljóst að efni tilskipunar nr. 98/59/EB, sem löggin stóðu einkum til að innleiða í íslenskan rétt, taki ekki til opinberra starfsmanna sem launþega, sbr. orðalag í b-lið 2. gr. aðfararorða tilskipunarinnar. En af þessum ástæðum hafi Vinnumálastofnun túlkað löginn svo að þau taki ekki til hins opinbera, sbr. túlkunarreglu 3. gr. laga nr. 2/1993. En fyrir liggir að nú sé rekið fyrir Hæstarétti mál nr. 3/2024 sem varði m.a. það hvort ákvæði laga nr. 63/2000 eigi við um opinberar stofnanir og sé þar að sögn beðið ráðgefandi álits EFTA-dómstólsins um álitafni því tengt. Í ljósi réttaróvissu hafi Fjármálaráðuneytið beint því til ríkisstofnana að gæta að þessum sérstöku málsmeðferðarreglum þar sem það eigi við.

Enn fremur vísar stefndi til þess að lög um hópuppsagnir nr. 63/2000, er séu sniðin eftir tilskipun nr. 98/59/EB, mæli í 1. gr. fyrir um að það þurfi uppsögn tiltekins fjölda og hlutfalls starfsmanna svo teljist vera hópuppsögn. En ljóst virðist að lögunum sé ætlað að fylgja reglum í (a)(i) lið 1. mgr. 1. gr. í tilskipuninni um þessi efni. Séu málsaðilar sammála um það að skýra þurfi ákvæði tilskipunarinnar um „launþega“ m.t.t. þess hvort telja hafi þar mátt stjórnarmenn í Sí með heildarstarfsmannafjölda. Telji stefndi ólíkt stefnanda að tækt sé að telja með stjórnarmenn í Sí enda starfi þeir á launum hjá Sí. Stefndi hefur þá jafnan þann almenna fyrirvara á að óvíst sé að löginn nái til opinberra starfsmanna.

Loks vísar stefndi til þess að um mögulegan bótarétt í þessu tilliti beri að fylgja almennum reglum sem almennt hafi leitt til mun lægri skaðabóta að álitum en viðmið stefnanda geri hér ráð fyrir. En stefndi telji stefnanda annars ekki hafa sýnt fram á það að skilyrði til bótaskyldu varðandi fjártjón og miska hafi hér verið uppfyllt. En ekki þykja vera efni til að rekja frekar málsástæður stefnda í því tilliti.

Að lokum vill dómurinn áréttá að beiðni um ráðgefandi álit grundvallast á því að framangreindar málsástæður málsaðila í máli þessu varði túlkun á hér tilgreindum ákvæðum í lögum nr. 63/2000 um hópuppsagnir, sem aftur virðast að meira eða minna leyti byggja á ákvæðum í tilskipun nr. 98/59/EB, sem efir því sem næst verður komist hafa ekki hafa verið túlkaðar í því samhengi sem hér um ræðir. Telur dómurinn það því geta haft afgerandi þýðingu fyrir málið að fá umbeðið álit EFTA-dómstólsins. Frekari málgögn sem EFTA-dómstóllinn kann að kalla eftir, eins og t.d. stefna og greinargerð, verða góðfúslega látn í té en beiðni um ráðgefandi álit er hér sett fram í fullu samráði við báða aðila málsins.

Pétur Dam Leifsson, dómari við Héraðsdóm Reykjavíkur - [XXX]

Umboðsmenn málsaðila eru:

Lögmaður stefnanda: Elías Karl Guðmundsson - [XXX]

Lögmaður stefnda: Jóhanna Katrín Magnúsdóttir - [XXX]

